

Albina Zetochová: Zvyky, obyčaje a tradície Slovákov v Nadlaku v priebehu cirkevného a kalendárneho roka

Albina Zetochová: Customs, Rituals, and Traditions of Slovaks in Nadlak during the Religious and Calendar Year

Ján Botík

Kontakt / Contact

prof. PhDr. Ján Botík, DrSc., emeritný profesor, Slovenská republika,
e-mail: janobotik@gmail.com

Ako citovať / How to cite

Botík, J. (2025). Albina Zetochová: Zvyky, obyčaje a tradície Slovákov v Nadlaku v priebehu cirkevného a kalendárneho roka. *Etnologické rozpravy*, 32(1), 130-131.

Zetochová, A. (2022). *Zvyky, obyčaje a tradície Slovákov v Nadlaku v priebehu cirkevného a kalendárneho roka*. Nadlak: Vydavateľstvo Ivan Krasko, 194 s.

Podobne ako Békešská Čaba v Maďarsku a Báčsky Petrovec v Srbsku aj Nadlak v Rumunsku považujú tamojší slovenskí kolonisti za svoju minoritnú metropolu. Nadlačania sú v Rumunsku najpočetnejšou slovenskou komunitou. V roku 1820, dve desaťročia po tamojšom usídlení, im bol priznaný štatút agrárneho mestečka s právom usporadúvať jarmoky. V súčasnosti je Nadlak sídlom slovenského gymnázia aj Kultúrnej a vedeckej spoločnosti s vlastným vydavateľstvom. A v ňom, popri stovkách rôzne zameraných kníh, vyšla aj publikácia Albiny Zetochovej o obyčajových tradíciách Nadlačanov. Aby bolo zrejmé, o akých tradíciách je tá knižka, ku charakteristike Nadlaku a Nadlačanov sa žiada dodať, že aj napriek ich inštitucionálnemu, sociokultúrnemu a vzdelanostnému vzťahaniu, tamojšia slovenská komunita si doposiaľ uchováva výrazné znaky tradičnej agrárnej spoločnosti, ktoré charakterizovali slovenských kolonistov aj pri ich usídľovaní na rozľahlej podunajsko-panónskej nížine. Zmienku si tiež zaslúži, že jedným z hlavných motívov masovej migrácie Slovákov na Dolnú zem boli vyhliadky na slobodné vyznávanie luteránskej viery. Bola vyslovená mienka, že najpodstatnejšou stránkou nábožnosti

dolnozemských Slovákov bola viera o skutočnom jestvovaní Stvoriteľa, takže pri svojich neistotách a trápeniach sa oddávali do vôle Božej – *Co Bůh činí, vše dobré jest!*

Takže Albina Zetochová, ktorá písala túto publikáciu po svojich skúsenostiach, keď komunistický režim z ideologických dôvodov marginalizoval, ba priam blokoval zmienky o úlohe náboženstva, v úvode napísala: „Pre poznanie samých seba, kto sme, kde patríme, kde sú naše duchovné korene, naše zvyky, obyčaje a tradície musíme chápať v úzkej spojitosti s kresťanskou vieroukou, s jej výročnými sviatkami, ktoré tvorili a tvoria dejisko našich obyčajových tradícií“ (2022: 8). Tento koncept potom premietla do obsahovej osnovy publikácie so štyrmi časťami Cirkevného roka: A. Okruh vianočných sviatkov, B. Okruh veľkonočných sviatkov, C. Okruh svätodušných sviatkov a D. Okruh poďakovania za úrody zeme, pamiatky Reformácie a dňa Všetechsvätých.

Albina Zetochová koncipovala svoju publikáciu ako synkretický obraz cirkevných sviatkov a tradičných rituálno-magických úkonov. Obyčaje a rituály tohto druhu patria k najstarším kultúrnym praktikám. V tradičnom agrárnom prostredí a v životnom slohu roľníka sa nedala viesť hranica medzi uspokojovaním materiálnych a duchovných potrieb, medzi prácou a obradom. Nielen práca, ale aj magické praktiky, obrady a obyčaje boli prostriedkami zabezpečovania životných potrieb, ako sú plodnosť, zdravie a prosperita. Išlo o prosperitu zeme – živiteľky aj o prosperitu človeka v jeho životnom poslaní.

O kalendárnych obyčajoch Slovákov na Dolnej zemi vrátane obyčajov Nadlačanov zainteresovaní bádatelia sa zhodli na tom, že spomedzi všetkých úsekov tradičnej materiálnej a duchovnej kultúry dolnozemských Slovákov, najvyššou mierou kontinuálneho pretrvávania, ako aj obsahovej, funkčnej a formálnej zotrvačnosti, sa vyznačujú praktiky obyčajových a poverovo-magických tradícií. Vysvetliť sa to dá tým, že práve tieto zložky duchovnej kultúry boli najsilnejšie previazané so sedliackosťou a s príznačne konzervatívnym spôsobom života a myslenia roľníkov.

Obraz Nadlačanov by nebol celistvý ani dostatočne zrozumiteľný, keby v ňom nebol obsiahnutý aj ich duchovný svet. Čiže aj ich nábožnosť, ich rôzne obrady, obyčaje a magické praktiky, prostredníctvom ktorých sa usilovali docieľiť svoje nesplniteľné želania. Ak sa takýto duchovný svet udržoval u Nadlačanov do polovice 20. storočia a nevytratil sa celkom ani u našich súčasníkov, je otázkou, čo spôsobovalo takú dlhovekosť a takú vysokú prestíž ich obyčajovo-rituálneho, poverovo-magického a náboženského správania? Súviselo to zrejme s tým, že správanie tohto druhu patrí k najstaršej kultúrnej výbave a zároveň aj k základom svetonázorových predstáv, prostredníctvom ktorých ľudia tradičnej agrárnej spoločnosti preväzovali duchovnú sféru s hmotnou, posvätnú so svetským aj každodennosť so sviatočnosťou.

Referencie

Zetochová, A. (2022). *Zvyky, obyčaje a tradície Slovákov v Nadlaku v priebehu cirkevného a kalendárneho roka*. Nadlak: Vydavateľstvo Ivan Krasko.